

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

THREE WEEKS SERIES

176 - MITZVOT FOR GOD AND FOR MAN - RESOLVING CONFLICTS

OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2020

A] KAVOD HABERIYOT - THE TALMUDIC SOURCES

1. אמר רב יהודה אמר רב: המוצא כלאים בבגדו פושטן אפילו בשוק, מאי טעמא (משלי כא:ל) - אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' - כל מקום שיש חלול השם אין חולקין כבוד לרב
- תא שמע: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה. ואמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! תרגמה רב בר שבא קמיה דרב כהנא בלאו (דברים י:יא) דלא תסור כל מיילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור, ומשום כבודו שרו רבנן.
- תא שמע: (דברים כב:א) והתעלמת מהם - פעמים שאתה מתעלם מהם ופעמים שאין אתה מתעלם מהם. הא כיצד? אם היה כהן והיא בבית הקברות, או היה זקן ואינה לפי כבודו, או שהיתה מלאכתו מרובה משל חברו, לכך נאמר: והתעלמת. אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! איסורא מממונא לא ילפינן
- תא שמע: (במדבר ו:ו) ולא תחלו. מה תלמוד לומר? הרי שהיה הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו ושמע שמת לו מת יכול כשם שאינו מטמא להם כך אינו מטמא למת מצוה. תלמוד לומר: ולאחותו - לאחותו הוא דאינו מטמא, אבל מטמא הוא למת מצוה. אמאי? לימא: אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'! שב ואל תעשה שאני

ברכות יט:

The Gemara assumes initially that no personal embarrassment should stand in the way of a mitzva. Thus, if a person discovered that they were wearing shatnez they would be required to remove their clothing immediately, even in public! However, the Gemara then defines situations in which the principle of 'kavod haberiyot' would override another halacha:- (i) rabbinic mitzvot; (ii) monetary mitzvot; (iii) passive non-observance of positive Torah mitzvot.

2. רבינא הוה קא אזיל אבתריה דמר בר רב אשי בשבתא דריגלא, איפסיק קרנא דחוטיה ולא אמר ליה ולא מידי. כד מטא לביתיה, אמר ליה: מהתם איפסיק, א"ל: אי אמרת לי, מהתם שדיתיה. והא אמר מר: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה! תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא: בלאו דלא תסור. ואיכא דאמרי: מהתם א"ל, וא"ל: מאי דעתיד? למישידייה, והאמר מר: גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה! והא תרגומה רב בר שבא קמיה דרב כהנא: בלאו דלא תסור! הכא נמי כרמלית דרבנן היא

מנחות לו:

This Gemara applies the principles set out above. Kavod haberiyot will justify wearing clothing with invalid tzitzit on Shabbat, thus effectively carrying through an area with no eruv in which there is a rabbinic prohibition to carry. The poskim ask - that may work for hilchot Shabbat, but what about the more significant problem that he is wearing a four-cornered garment with only three tzitzit!? The mitzvah of tzitzit is min haTorah! One answer is that, here too, we see that passive non-observance of a Torah positive mitzvah is permitted due to kavod haberiyot.

As part of the talmudic discussion above, it also emerges that both a cohen and a nazir may become tamei in order to bury a met mitzvah. If the origins of the obligation to bury the met mitzvah are kavod haberiyot, how could this justify the active breach of these two Torah prohibitions!?

3. אלא נראה דמזיר לא גמרינן, דמה למזיר שכן ישנו צשאלה. וכן מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוב צבל

תוספות ברכות כ. ד"ה שב ואל תעשה שאני

Tosafot proposes that there are two additional categories of halacha which are overridden by kavod haberiyot. The prohibition of nezirut is less strict than others since it is open to annulment by hatarat nedarim. The issur of kehuna is less strict since it only applies to a sub-group within the Jewish people. Note that both of these extensions to the scope of kavod haberiyot are not agreed upon by other Rishonim.

Other authorities¹ have sought to extend the ambit of kavod haberiyot even further, to justify an active breach of a biblical law which is not explicitly mentioned in the Torah eg learnt out as a derasha or halacha leMoshe MiSinai. This latter extension has been rejected by most poskim².

4. ואפילו בטומאה שהוא מדבר תורה מן מה דאמר רבי זעירא גדול כבוד הבריות שזוחה למצוה בלא תעשה שעה אחת

תלמוד ירושלמי מסכת נזיר פרק ז דף נו טור א/ה"א

The presentation of this issue in the Yerushalmi is slightly different. It states that kavod haberiyot even overrides an active breach of a Torah mitzvah, although only on a temporary basis.

B] SHULCHAN ARUCH

5. הרואה כלאים של תורה על חבריו, אפילו היה מהלך בשוק, היה קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפילו היה רבו ואם היה של דבריהם, אינו קורעו מעליו ואינו פושטו בשוק, עד שמגיע לביתו ואם היה של תורה, פושטו מיד.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן שג סעיף א

The Shulchan Aruch rules, in accordance with the Bavli, that one is even required to rip off another person's clothing if it contains shatnez min haTorah. If the shatnez was only on a Rabbinic level, the person may continue to wear the clothes until they get home.³

6. אם נודע לו בשבת, כשהוא בכרמלית, שהטלית שעליו פסול, לא יסירו מעליו עד שיגיע לביתו, דגדול כבוד הבריות ודוקא ששבת, דאסור לעשות זילות, אבל בחול כהאי גוונא, אסור

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ציצית סימן יג סעיף ג

The Shulchan Aruch also rules that a person need not remove invalid tzitzit on Shabbat if walking through a karmelit - an area in which the prohibition to carry is only rabbinic. The Rema adds that this only applies on Shabbat. On a weekday, wearing invalid tzitzit additionally involves a Torah prohibition of wearing clothing without tzitzit.

7. (טו) ודוקא בשבת - פי' לפי ששבת ליתא רק איסור דרצון כנ"ל, אבל בחול שהוא עובר על איסור תורה ככל שעה דקום ועשה זו זילית. ואיסור תורה, אפילו רק איסור דשז ואל תעשה כזה שהוא מונע ח"ע ממלאכה, אין נדחה מפני כבוד הבריות אם לא בגנאי גדול. ולכן אסור ללבוש הטלית גדול כשרואה שאין זו זילית דלישב עלי טלית ס"ל לרמ"א דהוא רק בכלל גנאי קטן אמנם אם צדקה"ג נודע לו אחר שהוא כבר לבוש בהטלית שאחת מזיליותיו פסולים הרבה מן האחרונים מקילין דאין צריך לפושטו תיכף, דס"ל דכיון שהוא צדקה"ג הפשיטה הוא גנאי ביותר. רק ימכר לילך לביתו או לבית שלפני צדקה"ג ויפשיטנו שם. והח"א מחמיר כזה וס"ל דהפשיטת ט"ג הוא רק גנאי קטן דכלא"ה דרך בני אדם לפשוט תמיד הטלית צדקה"ג.

משנה ברורה סימן יג ס"ק טו

The Mishna Berura clarifies that the Rema's view assumes that removing the tallit on a weekday would only be a minor embarrassment, thus breaking a Torah mitzvah (even passively) is not permitted. However, he rules that in the event of a serious embarrassment, it would indeed be permitted to breach even a Torah mitzvah passively.⁴

C] JEWS AND NON-JEWS?

8. בן עזאי אומר (בראשית ה:א) זֶה שֵׁפָר תּוֹלְדֵי אָדָם - כלל גדול בתורה. רבי עקיבא אומר (ויקרא יט:יח) וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמִיךָ - כלל גדול בתורה.

ילקוט שמעוני תורה פרשת בראשית רמז מ

The concept of what constitutes the most fundamental 'klal gadol' is the subject of a debate between the Tannaim. Rabbi Akiva applies this to Ahavat Re'im, but Ben Azai takes a more universalistic approach and applies it to humanity at large.

1. Such as R' Chaim Halberstam of Sanz.

2. Some have used it to explain an unusual ruling of the Rambam - that a person in the middle of shaving, and who hears that his parent has died, may continue to shave even though this would be (for the Rambam at least) a biblical prohibition.

3. Some may ask how the halacha can require a person to undress in public in a way which is not tzanua!? This is a longer topic which requires a deeper understanding of the laws of tzniut. In short, tzniut does not mean wearing specific clothing. It means being dressed in the most appropriate manner in the circumstances. For more on this see <https://rabbimanning.com/index.php/audio-shiurim/understanding-tzniut/>

4. See also Tosafot in E below.

9. כל אלו הדברים לפי מה שיראה הדיין שזה ראוי לכך ושהשעה צריכה. ובכל יהיו מעשיו לשם שמים. ואל יהיה כבוד הבריות קל בעיניו שהרי הוא דוחה את לא תעשה של דבריהם, וכל שכן כבוד בני אברהם יצחק ויעקב המחזיקין בתורת האמת.

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כז הלכה י

The Rambam rules that a judge must treat even those convicted with appropriate human dignity. He is clear that kavod haberiyot applies to ALL people, and then there is an additional level of kavod for the Jewish people.

10. [רבי עקיבה] היה אומר 'חביב אדם שנברא בצלם'. תוס' יו"ט - וככל אדם אמר ר"ע. וכמו שהוא הראיה שממנו הביא שהוא נאמר לפני נח לא לפני ישראל לדדם, ור"ע לזכות את כל אדם אף לפני נח.

אבות פרק ג משנה יז ותוספות יום טוב שם

Ultimately, this is based on the respect due to the human being as a Tzelem Elokim.

D] WHAT IS CONSIDERED TO BE 'INDIGNITY'?

D1] CLOTHING AND NAKEDNESS

- Adam and Chava in Gan Eden.
- The clothes of the Kohanim - (Shemot 28:2) 'בגדי קדש לקבוד ולתפארת'
- The mitzvah of Kavod Shabbat is associated with special clothing.

D2] LONELINESS IN DIFFICULT TIMES

- Especially in terms of comforting the mourners - see Chulin 94a and special exceptions to geneivat da'at.

D3] BURIAL

D4] PERSONAL HYGIENE (see below)

E] DEGREES OF 'INDIGNITY'

11. דהתם גנאי גדול הוא למת מלוא שאין לו קוברים, לכך שז ואל תעשה שרי וכן לפשוט כלאים צשוק גנאי גדול כגנאי מת מלוא. ... אבל הכא גזי עדות ליבא גנאי כל כך ולא שרי צאיסורא אפי' צשז ואל תעשה.

תוספות שבועות ל:

The Gemara deals with the case of a senior Rav who is asked to give testimony in a junior court, which would not befit his dignity. It concludes that he must go, notwithstanding the embarrassment. Tosafot asks why not exempt him on the basis that the obligation to give testimony is a positive Torah mitzvah and kavod haberiyot should permit passive non-observance? The answer is that positive Torah mitzvot are only set aside by kavod haberiyot in the case of serious embarrassment, such as leaving a dead body in the street or having to take off one's clothes in public. Minor embarrassment, such as a senior Rav having to give testimony in a junior court, will not justify setting aside a Torah mitzvah, but it will set aside a Rabbinic prohibition.

The poskim discuss the degree of indignity required to invoke this major leniency. The following issues are relevant:-

- Some poskim insist that the embarrassment must be objective - nakedness, personal hygiene, delay of burial, affront to kavod of status in society etc. Not every form of personal embarrassment will constitute kavod haberiyot e.g. putting on tefillin in public view in the airport; being given a piece of treif food by someone who will be deeply offended if you don't eat it.
- Some poskim do however allow for a more subjective analysis in some situations:

12. מן הציציות - פי' זין שזא לזכ"ג ורו"ה ללבוש טליתו וקודם לבישתו מלא הציצית פסולים ומחזיין לישז צרבים צלי טלית, דמותר ללבושו צלי צרכה. וזין אם רואה צאמלע לבישתו שנפסקו לו הציצית ג"כ אין צריך להסירו. ועיין צאחרונים שהסכימו דהכל תלוי בצרן האיש הלבוש. אם הוא מחזיין יוכל ללבוש צלי צרכה, אבל אם אין מחזיין אין כאן הביתר דכבוד הצריות.

משנה ברורה סימן יג ס"ק יב

Here the issue is whether a person may wear a tallit in shul on Shabbat if the tallit is found to have invalid tzitzit. The Mishna Berura rules that this depends on whether the individual affected is embarrassed to sit in public without a tallit.

- Sometimes the poskim rules that an issue should not be considered to be embarrassing - eg not passing to wife who is a niddah⁵.
- What if someone is not bothered by the embarrassment? Is there still an issue of kavod - should they be taught that it ought to be embarrassing to them?
- Note that kavod haberiyyot is concerned with preventing indignity and embarrassment and NOT with actively promoting honor⁶.

F] INADVERTENT ACTIVE BREACH - DO OTHERS HAVE AN OBLIGATION TO TELL?

13. הרואה כלאים של תורה על חברו, אפילו היה מהלך בשוק, היה קופץ לו וקורעו מעליו מיד, ואפילו היה רבו. וי"א לאס הכי הלובש שוגג, אין ל"ל צשוק, דמשום כבוד הצרייות ישתוק, ואל יפרישנו משוגג (טור צ"ט הר"ע).

שולחן ערוך יורה דעה הלכות כלאי בגדים סימן שג סעיף א

If one sees another person inadvertently wearing Torah-prohibited shatnez in public, does one have to tell them? The Rosh is lenient because of kavod haberiyyot and permits one to allow the unintentional breach of a Torah law. The Rambam is strict. The Rema rules leniently like the Rosh that one is not obligated to tell them. The Shulchan Aruch rules strictly, like the Rambam, that one may not remain silent and must rip the clothing off them if required!

14. כהן ששוכב ערום והוא צאהל עם המת ולא ידע, אין להגיד לו, אלא יקראו לו סתם שינא כדי שילביש עלמו תחלה. אבל אם כבר הגידו לו, אסור להמתין עד שילביש עלמו. ודוקא אם הוא צאהל המת, שהוא טומאה דאורייתא. אבל אם הוא צצית הפרס או ארץ העמים, שהוא טומאה דרבנן, ילביש עלמו תחלה, דגדול כבוד הצרייות.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שעב סעיף א

If a Cohen is asleep with no clothes on and someone dies under the same 'ohel', the Rema rules that one is not obligated to wake the Cohen and tell him to run out immediately. One can tell him to get up and get dressed, and then tell him to leave. However, if he finds out that there is a dead body there, he must run out, even with no clothes on!

In these case, the observer is committing an intentional but inactive breach of Torah Law (not giving tochacha), whilst the other is committing an unintentional but active breach of a Torah law.

This issue arose in a few famous teshuvot:-

- Node Beyehuda (Kama - OC 35). A son-in-law conducted an extra marital affair with his mother-in-law, but the father-in-law was unaware of it. If told, he would have to divorce the woman, leading to public humiliation. But not to tell would result in consistent (unintentional) breach of a Torah law.
- Yabiah Omer 8 (YD 32). A couple had a first-born son and were about to make a Pidyon Haben. Unknown to the husband, the wife had long before the marriage had an illicit relationship, became pregnant and had an abortion. Does she have an obligation to tell her husband to prevent him from performing an invalid Pidyon Haben?

G] PRACTICAL ISSUES

G1] RABBINIC PROHIBITIONS WHICH ARE OVERRIDDEN BY KAVOD HABERIYOT

- Tearing toilet paper on Shabbat with a shinui.
- Moving muktze stones on Shabbat for personal hygiene purposes. Note the application of this halacha by the Tzitz Eliezer who permitted a deaf person to move an electronic hearing-aid on Shabbat, due to the kavod haberiyyot implications of the person not being able to hear.
- Making a makeshift toilet out of stones on Shabbat.
- Refua and taking medication on Shabbat in a case where the ailment is not serious but very embarrassing (eg very bad breath).
- Carrying in a rabbinically prohibited area on Shabbat rather than having to remove clothing.
- Using a muktze splinter of wood on Shabbat to remove an embarrassing piece of food stuck in one's teeth.

5. See Igrot Moshe Y.D.2:77

6. See the Ohr Sameach's commentary on the Rambam (Hil Yom Tov 6:14) where he rejects the argument that music should be played in synagogue on a Yom Tov which coincided with the Tzar's coronation celebrations. Even though playing the music was a rabbinic prohibition which could in theory be set aside for kavod haberiyyot, actively honoring the king - kevod malchut - is a different concept.

- To allow a wedding on Shabbat where the bride was already under the chuppah and delay would be very embarrassing.

15. אין... מקדשין. הגה: ויש מתירין לקדש היכא דאין לו אשה וזנים. ואפשר דה"ה הכניסה לחופה שרי. ואע"ג דלא קי"ל הכי מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק גם בי גדול כבוד הצריות. כמו שרגילין שלפעמים שלא היו יכולים להשוות עם הכדוניה ציוס ו' עד הלילה, דעושין החופה והקידושין צליל שבת הואיל וכבר הכינו לסעודה ולנשואין, והוי ציוס לכלה ולחתן אם לא יכנסו אז. ומ"מ לכתלה יש ליזהר שלא יבא לידי כך.

שולחן ערוך אורח חיים סימן שלט סעיף ד

The Rema permits a chuppah on Shabbat in exceptional circumstances - here where the chatan and kallah were already under the chuppah on Friday afternoon and an argument between the families caused the chuppah to be delayed until Shabbat. Due to kavod haberiyot - concern for the dignity of the bride - the Rema permits the wedding. This was based on an actual and controversial case in Krakow.

- Where a Cohen is awoken to be told that there is a rabbinic tumat met in his building, he may get dressed before he leaves.
- Using an specially adapted electric wheelchair on Shabbat/Yom Tov to enable a disabled person to get out of the house. Being housebound could according to some poskim be an issue of kavod haberiyot.
- Asking a non-Jew to scrape mud of one's clothes on Shabbat to avoid the embarrassment of wearing them.
- Allowing a young man who has gone prematurely and embarrassingly grey to dye his hair black.
- Allowing a shaliach tzibbur to pray even when he needs the bathroom.
- What about shaking hands? According to many poskim, shaking hands with sexual intent is prohibited min haTorah (and kavod haberiyot will not remove the prohibition). If there is no sexual connotation at all, most poskim rule that there is not even a rabbinic prohibition. So where would kavod haberiyot be applicable? According to the poskim that that shomer negiah is normally an issur derabbanan one could discuss the application of kavod haberiyot.
- A much more controversial modern application has been suggested by some to justify women's aliyot to the Torah (prohibited by the Gemara on the basis of kavod hatzibur) on the grounds of kavod haberiyot. This has been rejected by all senior poskim.

G2] POSITIVE TORAH PROHIBITIONS OVERRIDDEN BY KAVOD HABERIYOT

- Only in the case of serious embarrassment.
- The obligation of tochacha to inform someone that they are doing an aveira beshogeg, eg wearing shatnez min haTorah (which would require him to take off his clothes even in public).
- Wearing invalid tzitzit to avoid having to take of clothes in public.
- Rav Moshe Sternbuch (Teshuvot Vehanhagot 4:262) discusses the unusual case of a Cohen with a partially detached finger. He permits the Kohen to have the finger totally detached in order to have it reconnected, even though that renders the kohen tamei min haTorah due to 'ever min hachai'.

H] PHILOSOPHICAL ISSUES

WHY should Kavod Haberiyot override so many other halachic factors? Many commentators see the issue as one of **Mechila**:

- In financial affairs the assumption is that a Jew forgoes - is mochel - his financial right to something (eg return of lost property) if would entail embarrassing someone else (Chatam Sofer). Further, since the Rabbis have the power to determine property rights (hefker Beit Din hefker), they can determine that kavod haberiyot overrides monetary rights.
- The Rabbis chose not to impose their own legislation in a situation which offends kavod haberiyot⁷.

16. רבנן אחלוה ליקרייהו לעצור על דצריהם היכא דאיכא כבוד הצריות, כגון לטלטל בשבת אצנים של בית הכסא לקנות.

רש"י ברכות יט: ד"ה כל מיילי

But can one say that God is also 'mochel' on a Torah mitzva!?

17. ורב יוסף אמר: אפ"ל הרב שמחל על כבודו - כבודו מחול, שנאמר: (שמות יג) ויה' הולך לפניהם יומם. הקדוש ב"ה עלמא דיליה הוא ותורה דיליה היא - מחיל ליה ליקריה

קידושין לב.

7. See Derech Emunah vol 1 Hilchot Kilayim 10:136.

It seems so! The Torah is God's to be mochel. It would seem however that active intentional breach of the Torah is chilul Hashem, which can never be justified.

- Is the issue simply one of a clash of laws - some values override others⁸.
- Some commentators have suggested that kavod haberiyyot could serve as a predecessor in Jewish Law to the modern concept of rights. Halacha seeks to protect the individual from undue or inappropriate interference in life by the legal system itself.
- Can a person be mochel on their on kavod haberiyyot? On the basis that this kavod stems from their Tzelem Elokim, the answer should be no⁹!

I] HUTRA OR DECHUYA?

Is kavod haberiyyot an overriding principle which entirely cancels out other halachic issues (*hutra*), or it is 'another rule' which, when in conflict with other halachic issues, will take precedence as in a 'conflict of laws'. In such cases it will push aside the other rule temporarily while it must (*dechuya*). Mechilah could indicate *hutra*, whereas a clash of values could indicate *dechuya*.¹⁰

Consider the following case (R. Akiva Eiger, OC 13) - a man discovered just before shul that his tallit was invalid. Should he wear it anyway with invalid tzitzit since it is embarrassing to sit in shul with no tallit, or should he daven at home without a minyan. *Hutra* would indicate that one should stay in shul. The entire prohibition has been removed, so why daven without a minyan. *Dechuya* would indicate that he should stay at home - why push aside the prohibition when there is an alternative?

There are many other potential halachic outcomes to this debate; indeed it may be possible to see different approaches on this question within the shittot of the various Rishonim.

J] THE ORIGINS OF THE CONCEPT OF KAVOD HABERIYOT

The Gemara presents kavod haberiyyot as a given principle, without discussing its source. Where do the mefarshim learn this?

J1] IMPLICIT IN THE NOTION OF TZELEM ELOKIM

18. בן עזאי אומר זה ספר תולדות אדם זה כלל גדול בתורה. ר"ע אומר ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה. שלא תאמר הואיל ונתבזיתי יתבזה חבירי עמי, הואיל ונתקללתי יתקלל חבירי עמי. א"ר תנחומא אם עשית כן דע למי אתה מבזה! בדמות אלהים עשה אותך.

בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה כד סימן ז

The way in which one treats other people will reflect the way that they regard God! Note the wording is 'kavod haberiyyot' and not 'kavod ha'adam'. This points to the kavod as being due to the person being created and thus, by reflection, is aimed at the Creator and not the person themselves.

Based on this, it may be that kavod haberiyyot is not really about the way that a person feels (hence the objectivity to the halacha - see above). Kavod is also shown to a corpse, which feels nothing at all! Rather, it is about the honor due to mankind as a Tzelem Elokim¹¹.

J2] AVRAHAM AND THE ANGELS

19. כל שמות האמורים באברהם קדש ואף מה שכתו' בו (בראשית יח:ג) וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם הֵן בְּעֵינֶיךָ אֵלֶיךָ תֵּעָבֵר מֵעַל עֵבְרֶךָ - קדש הוא. ומדרשו שאמר לו להקב"ה שלא יסתלק ממנו מתוך טירדא זו שהיה מכניס את האורחים. שהטרדות מערבבות את השכל ומסלקות את השכינה והיה מתפלל שלא תסתלק הימנו בכך. ומכאן אמרו גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה - כלומר שראוי לאדם לבטל שקידתו והתבודדותו לכבוד הבריות ולהכנסת אורחים:

בית הבחירה (מאירי) שבועות לה:

The Meiri learns from the episode of Avraham Avinu and the melachim that one must sometimes be prepared to sacrifice perceived spiritual connection to God in order to give honor to human beings.

8. See The Right and The Good - R. Daniel Feldman pp 211-213.

9. See Rav Yosef Ber Soloveitchik in the Lonely Man of Faith towards the end of Chapter One, where he discusses this in a footnote. He quotes various Gemarot which criticize those who disgrace themselves eg people who eat in the street.

10. This mode of analysis is seen in other areas of halacha, such a pikuach nefesh on Shabbat and 'tumah betzibur'.

11. See also R' Elchanan Wasserman, Kovetz Shiurim Bava Batra 49.

J3] THE MITZVAH OF '4 & 5'

20. כִּי יִגְנֹב אִישׁ שׁוֹר אוֹ שֶׁה וַיִּטְבְּחוּ אוֹ מָכְרוּ חֲמֹשֶׁה בְּקָר יִשְׁלַם תַּחַת הַשּׁוֹר וְאַרְבַּע צֹאן תַּחַת הַשֶּׁה:

שמות כא:לו

The Torah specifies that the penalty for stealing, and then slaughtering or selling a sheep is to pay back 4 times the value. For an ox he must pay back 5 times the value.

21. רבן יוחנן בן זכאי: בא וראה כמה גדול כבוד הבריות. שור שהלך ברגליו - חמשה, שה שהרכיבו על כתיפו - ארבעה:

בבא קמא עט:

Due to the personal indignity to the thief of carrying out the sheep, the Torah only requires him to pay back 4 times.

22. והכיתו מזב - גדול כבוד הצריות שדוחה את לא תעשה שצחורה. הקצ'ה חס על כבוד הצריות.

ר' בחיי שמות כא:לו

R. Bachya sees in this a Torah source for the concept of kavod haberiyot.

J4] IMITATIO DEI - VEHALACHTA BIDRACHAV

23. אַחֲרֵי ה' אֶלְקֵיכֶם תֵּלְכוּ וְאֶתֹתוֹ תִּירְאוּ וְאֶת־מִצְוֹתָיו תִּשְׁמְרוּ וּבְקִלּוֹ תִשְׁמְעוּ וְאֶתֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וְבוֹ תִדְבְּקוּן

דברים יג:ה

We have a mitzva to 'follow God' and to 'stick to Him'.

24. ואמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב: (דברים יג) אחרי ה' אלהיכם תלכו? וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכינה? והלא כבר נאמר: (דברים ד) כי ה' אלהיך אש אוכלת הוא! אלא להלך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא מלביש ערומים, דכתיב: (בראשית ג) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנת עור וילבישם, אף אתה הלבש ערומים

סוטה יד.

Chazal ask - how can a person stick to a burning fire? The answer is that the mitzva requires us to copy God. Just as God is concerned for kavod habriyot - to clothe the naked, so too we should be concerned for kavod habriyot.

J5] SEVARA

Sevara - Rabbinic reasoning - is often an independent source of halacha. Kavod habriyot may be such an example¹².

25.

עוד מצינו ענין נפלא אצל משה רבינו. בשעה ששלחו הקב"ה להוציא את בני ישראל ממצרים, אמר: "שלח נא ביד תשלח" (שמות ד יג), "ויחר אף ד' במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי וגו' וראך ושמח בלבו" (שם יד), ואחז"ל (שמו"ר פ"ג טז): "אתה סבור שמא עיכב משה שלא ילך, אינו כן אלא כמכבד לאהרן, אמר משה, עד שלא עמדתי היה אהרן אחי מתנבא שמונים שנה וכו', עכשיו אכנס בתחומי של אחי ויהא מיצר וכו'".

והנה הוא ענין נפלא, הרי נצטווה משה בציווי מפורש מהקב"ה שילך להוציא את ישראל ממצרים, ואעפ"כ עיכב את הליכתו, ועיכב על-ידי כך את גאולת ישראל, והכל משום חיובן של מידות, כדי שלא לפגוע באהרן אחיו.

ואכן, גם מה שחרה בו אף ד', היה רק על זה שהעריך את אהרן שלא כראוי, שכן א"ל הקב"ה: "וראך ושמח בלבו" - מה שאתה סבור שהוא מיצר לא כן אלא שמח" (שמו"ר שם יז), אבל אילו צדק משה במחשבתו והיה אהרן מיצר על כן, בדיון היה שמשה רבינו יעכב את שליחותו, ולא היה עליו חרון אף ד'.

שיחות מוסר רב ת. שמואלביץ פרק ה'

Moshe's refused to obey God's command to go to Egypt due to his concern for the embarrassment to his older brother Aharon. God's anger was only because he had misjudged Aharon's reaction. If Aharon had indeed been upset, Moshe's refusal would have been justified! The concept of setting aside what would otherwise be God's will in deference to sensitivity to another person's embarrassment or indignity is a fundamental Torah principle.

12. Other examples would include אין קטיגור נעשה סיגור and אין קטיגור שנוול דמי. As for the origins of sevara, Rabbi Alan Kimche in his PhD thesis on kavod habriyot develops a detailed analysis of Midrash and Aggadah - as rooted in the Oral Tradition from Sinai - as the source material for rabbinic sevara. See in particular Chapter 4 of his thesis.